Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto

Viite: Eduskunnan työ- ja elinkeinojaoston lausuntopyyntö

Etelä-Savon TE-toimiston lausunto valtion talousarvioehdotuksen PL 32 sekä kasvupalvelu-uudistuksen ajankohtaiskatsaus ja aktiivimallin vaikutuksia

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto on pyytänyt Etelä-Savon TE-toimistolta asiantuntijalausuntoa vuoden 2019 talousarvioehdotuksen tärkeimmistä työllisyyden edistämistoimenpiteistä sekä arviota niiden vaikutuksista. Lisäksi on pyydetty kasvupalvelu-uudistuksen ajankohtaiskatsausta sekä arviota aktiivimallin vaikutuksista.

Yleisiä huomioita

Osaavan työvoiman saatavuus alkaa olla haasteellista eri alueilla ja tietyillä toimialoilla sekä tietyissä ammattiryhmissä. Siltasopimusmallin laajentaminen on erittäin tervetullut.

Etelä-Savon TE-toimisto ja ELY-keskus ovat kartoittaneet työvoiman saatavuutta hoiva-alan sekä rakennus- ja metallialan yrityksiltä ja työnantajilta. Työantajakyselyt on tehty kumppanuusverkostojen kanssa yhteistyössä. Samaan aikaan TE-toimisto on tehostetusti kontaktoinut ko. toimialojen työnhakijoita päivittäen asiakkaiden osaamistiedot sekä työllistymissuunnitelmat.

Koulutusreformi on tuonut työvoiman saatavuuteen ja työnhakija-asiakkaiden osaamisen kehittämiseen kaivattua joustavuutta ja uudenlaisia oppimisen mahdollisuuksia. Valtakunnallisella, kansalaisille suunnatulla tiedotuksella koulutusreformin tuomia mahdollisuuksia olisi tarpeen viestiä mm. työnhakija-asiakkaille. Tämä vaatii opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työministeriön yhteistyötä.

Työnvälitystä hidastavana seikkana on ajoittain henkilöasiakastietojen ajantasaisuus. Se aiheuttaa ylimääräistä, tarpeetonta työtä TE-palveluiden asiantuntijoille. Asiakkaita kontaktoidaan usein ja heille tarjotaan aktiivisesti työtä sekä erilaisia työllistymistä edistäviä palveluita. Näissä tilanteissa tulee esille, että työnhakutiedot eivät ole ajan tasalla ja asiakas onkin jo työssä. Kansalaiset luulevat, että työttömyyskassalle ilmoitetut työn aloittamiset ja työttömyyden päättymiset välittyvät TE-toimistoihin. Tietoja työhönmenosta tai työnhaun muutoksista ei työttömyyskassoilta välity TE-toimistoihin. KELA ilmoittaa työttömyyden päättymiset, työnhaun muutokset TE-palveluihin ja tämä edesauttaa työnhakijatietojen ajantasaisuutta.

Valmistelussa oleva työttömyysturvatehtävien siirto Kelalle ja työttömyyskassoille on kannatettavaa.

Vuoden 2019 valtion talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämistoimenpiteet sekä niiden vaikutuksia

TE-palvelujen digitalisaatio

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan selvitysosassa mainitaan, että sähköiset TE-palvelut uudistetaan. Työmarkkinatori on kehittymässä avoimeksi työmarkkinoiden toimijoiden alustaksi. TE-palveluiden sähköiset palvelut ja työmarkkinatorin rakentaminen vaativat riittävät taloudelliset resurssit.

Kansalaisten digitaitojen kehittämiseen tarvitaan panostuksia. Vaikka suurin osa asiakkaista osaa käyttää sähköisiä palveluita niin edelleen kansalaisten, työnhakija-asiakkaiden digitaitojen kehittämiseen tarvitaan panostuksia. TE-palveluiden osalta tähän voidaan käyttää työllisyyden hoidon määrärahoja ja koulutuksiin voidaan yhdistää esimerkiksi työnhakutaitojen opastamista.

Työllisyyden hoidon resurssit, Työllisyys ja yrittäjyyspolitiikka

Työllisyyden hoidon määrärahoja on ollut vuonna 2018 hyvin käytettävissä erilaisiin palveluihin ja työllistämisen tukemiseen. Vuoden 2019 momentin 51 määrärahaesitykset arvioidaan riittäviksi. Erityisen perusteltuna ja kannatettavana määrärahojen riittävyyden kannalta pidetään talousarvioehdotuksessa olevaan esitystä "Palkkatuettua työtä ja työttömien starttirahaa rahoitetaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokasta työttömyysetuusmäärärahoista momenteilta 33.20.50 ja 52 peruspäivärahaa vastaavan määrän osalta ja ylittävä osa rahoitetaan momentilta 32.30.51 vuosina 2017—2018. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen valtion työttömyysetuuksiin osoittamien määrärahojen käytön jatkamisesta palkkatuen ja starttirahan rahoittamiseen, jonka tarkoituksena on jatkaa rahoitusjärjestelyä vuosille 2019—2020."

Palkkatukien painostusta yrityksiin työllistämiseen kannatetaan koska vaikuttavuus on parempaa kuin kuntien ja kolmannen sektorin palkkatuetussa työssä. Vaikka vaikuttavuus kolmannen sektorin palkkatukityössä on yrityksiin työllistämistä heikompaa, niin näitä työpaikkoja tarvitaan. Kaikilla työnhakijoilla ei ole edellytyksiä työllistyä yrityksiin. Järjestöjen 100 prosentin palkkatukikiintiöiden korottamista kannatetaan, koska rakenteellinen työttömyys taantuman jälkeen on edelleen korkea.

Kannatettavaa on myös talousarvioesityksessä olevan työllistämispalkkion maksamisesta yritykselle, joka palkkaa työttömän palkkatuella toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen tai jos määräaikainen työsuhde muuttuu palkkatukijakson aikana toistaiseksi voimassa olevaksi. Tämän tyyppisiä lisäporkkanoita tarvitaan, että palkkatuen vaikuttavuus paranee ja syntyy nykyistä pysyvämpää työllistymistä.

TE-palveluiden henkilöresurssien osalta toivotaan, että määräaikaishaastatteluihin kohdennetut resurssit olisivat käytössä vielä vuonna 2020. Tämä on perusteltua palveluvarmuuden ylläpitämiseksi koska maakuntauudistus käynnistyy aikaisintaan vuonna 2021. Yhtenä huolena ja osittain palvelukykyyn vaikuttavana seikkana on TE-toimistojen määräaikaisen henkilöstön suuri määrä.

Arvioita aktiivimallin vaikutuksista

Periaatteessa aktiivimalli on työllistymiseen ja osaamisen kehittämiseen kannustava toimi. Malliin liittyy myös epäkohtia, joita TE-toimiston on tilastollisesti vaikea toteennäyttää. Aktiivimalliin liittyvä päätöksenteko ja seuranta on työttömyysturvan maksajilla; Kelalla ja työttömyyskassoilla. TE-toimistoille tulee satunnaisesti tilastotietoja aktiivimallin vaikutuksista työttömyysetuuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluu työttömyysetuusasiat ja työministeriölle aktiivinen työvoimapolitiikka. Tämä yhteistyö tulisi näkyä myös paikallistoimijoille saakka eli TE-toimistoille.

Alkuvaiheen jälkeen voi todeta, että vastaavan tyyppisten, työnhakija-asiakkaisiin kohdistuvien toimenpiteiden valmistelu, roolien ja vastuiden selkeyttäminen, tulisi tehdä ennen toimeenpanoa. TE-toimiston asiantuntijat olivat erittäin kuormittuneita vuoden 2018 alkupuolella kun asiakkaiden kysymykset ja tyytymättömyys kohdistuivat heihin. Kysymykset olisi tullut kohdistaa työttömyysetuuksien maksajille, joille päätösvalta aktiivimallissa kuuluu.

Osa TE-toimiston asiakkaista ei aktivoidu tai pääse työhön eikä heille ole sopivia työllistymistä tukevia palveluita tarjolla. Jos aktiivimalli koskee tulevaisuudessakin kaikkia työnhakijoita, niin sosiaalisen kuntoutuksen palvelut tulisi hyväksyä aktiivisuusehdon piiriin. Lisäksi täytyisi ratkaista, millä rahoituksella sosiaalinen kuntoutus työnhakijoille järjestetään. Vai onko TE-palvelut ja työttömyysturva ylipäätään oikea perustoimeentuloturva kaikille asiakkaille.

Ikääntyneiden, pitempään työnhakijoina olleiden työnhakija-asiakkaiden tilanne on aktiivimallissa hankala. Jos töihin ei enää pääse tai pysty, niin työllisyyttä edistäviä palveluita on vaikea järjestää työllisyyden hoidon määrärahoilla. Aktiivipalvelu on näennäistä ja palveluiden vaikuttavuus on heikkoa, jos esimerkiksi käy kolmen kuukauden välein viiden päivän työnhakuvalmennuksen.

Mikäli aktiivimallin osalta pystyttäisiin ratkaisemaan tämän tyyppisten asiakkaiden tarkoituksenmukainen palvelu, niin aktiivimalli linjauksiltaan on kannatettava. Erityisesti talouskasvun ja hyvän työllisyystilanteen aikaan aktivointia tarvitaan.

Ajankohtaista kasvupalvelu-uudistuksesta

Etelä-Savon maakunnassa maakunta- ja soteuudistusta on valmisteltu laaja-alaisilla valmisteluryhmillä, yksi näistä ryhmistä on kasvupalveluiden valmisteluryhmä. Vaikka aikataulumuutoksia on matkan varrella tullut, niin

valmisteluun osallistuva laaja, eri organisaatioiden edustajista koostuva asiantuntijajoukko on tehnyt työtä innolla ja määrätietoisesti. Muutostarpeet monissa palveluissa on tunnistettu, muuttuvatpa organisaatiot tai eivät.

Etelä-Savon kasvupalveluvalmistelussa on painotettu asiakkaiden tarpeita. Valmistelua on tehty laajalla kumppanuusjoukolla. Pilotiksi valittiin heikossa työmarkkina-asemassa olevien työnhakija-asiakkaiden palveluiden kehittäminen. Erityisesti haetaan uudenlaisia ratkaisuja sote- ja kasvupalveluiden yhdyspintojen asiakkaille. Tavoitteena on käynnistää Kasvo-kasvupalvelupilotti maalis-huhtikuussa 2019.

Palveluiden uudistamista ja päivittämistä tarvitaan ja monialainen palvelu vaatii kehittämistä. Asiakkaiden palvelutarpeet on tunnistettava nykyistä paremmin ja nopeammin. Lisäksi asiakkaat on pystyttävä ohjaamaan palveluihin joustavasti ja oikea-aikaisesti. Tavoitteena on vähentää rakenteellista työttömyyttä ja ennaltaehkäistä työttömyyksien pitkittymistä.

Työ- ja elinkeinotoimiston johtaja Sirkka Rytkönen

Jakelu Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto

Tiedoksi Etelä-Savon TE-toimisto, kirjaamo
Etelä-Savon ELY-keskus